

Dobre praktyki, czyli na co zwrócić uwagę przygotowując wniosek.

Najczęstsze uchybienia we wnioskach dotyczą:

- zbyt ogólnikowych formularzy zgody,
- niejasnego opisu ryzyka dla uczestnika,
- nieuwzględniania relacji zależności (np. student-prowadzący, pacjent-terapeuta),
- formalnego, a nie realnego podejścia do ochrony danych (dotyczy to szczególnie ankiet internetowych),
- rozbieżności między częścią metodologiczną a informacją dla uczestnika.

Poniżej zawieramy kilka wskazówek, które warto uwzględnić przygotowując wniosek.

Świadoma zgoda uczestnika. Wnioskodawcy dołączają do wniosku informacje dla uczestników badań (tzw. Formularz zgody). Dlatego zalecamy stosowanie jasnych, zrozumiałych dla laika sformułowań. Prosimy o zwrócenie uwagi na kwestie takie jak: jednoznaczne podkreślenie dobrowolności udziału, możliwość rezygnacji na każdym etapie bez konsekwencji, brak presji (instytucjonalnej, relacyjnej, finansowej), oddzielenie roli badacza od roli terapeuty/nauczyciela/przełożonego. Prosimy o upewnienie się, czy metoda badań zakłada brak „ukrytych” intencji badawczych, a jeżeli takowe są, to należy przedstawić ich metodologiczne i etyczne uzasadnienie wraz z procedurą postbadawczą (wyjaśnienie uczestnikom badania zamaskowanego celu po badaniu)

Opis procedury badawczej. Zadaniem komisji nie jest ocena zasadności oraz poprawności stosowania określonych metod i technik. Komisja natomiast potrzebuje opisu procedury badawczej, aby zrozumieć potencjalne ryzyka związane z uczestnictwem w badaniach (w tym potencjalnych obciążeń emocjonalnych lub poznawczych, możliwego dyskomfortu i sposobów jego minimalizacji).

Poufność i ochrona danych. Zalecamy, aby przedstawić informację, kto ma dostęp do danych wytworzonych w projekcie badawczym i jak długo dane te będą przechowywane. Anonimizacja (i pseudoanonimizacja) powinna nastąpić jak najwcześniej.

Ochrony uczestników badania. Wyzwania w tym obszarze dotyczą badań mogących narazić uczestników na silny stres, szczególną ostrożność należy zachować wobec grup wrażliwych (dzieci, pacjenci, osoby zależne). Zalecamy w takiej sytuacji, aby uwzględnić procedury postępowania w sytuacji ujawnienia kryzysu psychicznego oraz przekazywanie informacji o dostępnych formach wsparcia (np. kontakt do specjalisty).

Ankiety CAWI. Podstawową zasadą jest gromadzenie wyłącznie danych, które są absolutnie niezbędne do celów badawczych.

Zasada anonimowości oznacza, że badacz/zespół badawczy nie gromadzi danych umożliwiających bezpośrednią identyfikację (imię i nazwisko, adres e-mail, numer telefonu, dokładny adres). Szczególnie należy zwrócić uwagę na kwestie gromadzenia numerów IP (są one uznawane za dane osobowe zgodnie z RODO, nawet jeśli badacz nie może bezpośrednio zidentyfikować respondenta) przez narzędzia takie jak Google Forms. Najlepszą praktyką jest zatem nie gromadzić w ogóle adresów IP, jeśli platforma ankietowa na to pozwala (wiele narzędzi oferuje opcję „Nie przechowuj adresów IP”). Jeśli nie gromadzi się żadnych danych umożliwiających identyfikację, ankieta może być klasyfikowana jako anonimowa, a nie tylko poufna.